

Το παρόν πόνημα αποτελεί διπλωματική ερευνητική εργασία του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Συντάχθηκε από τον ποντιακής καταγωγής Φερενίδη Σάββα το έτος 2012 στη Θεσσαλονίκη, ενώ την επίβλεψη είχε ο καθηγητής του τμήματος Νομικός Μιχάλης. Οι ρίζες καταγωγής ώθησαν τον γράφοντα, στα πλαίσια της ερευνητικής εργασίας, να ασχοληθεί με την οικιστική εξέλιξη της Τραπεζούντας και την αρχιτεκτονική των Ελλήνων κατοίκων της, από την ίδρυσή της έως και την Μεγάλη Έξοδο. Οι πληροφορίες για την αρχιτεκτονική της πόλης συχνά παρατίθενται μαζί με ιστορικά, αρχαιολογικά, περιβαλλοντικά, δημογραφικά, οικονομικά και κοινωνικά στοιχεία κάθε εποχής. Μ' αυτόν τον τρόπο επιχειρείται μια διεξοδική, συνολική θέαση της πόλης στο πέρασμα των αιώνων, ιδιαίτερα σε τομείς που δεν έχουν ερευνηθεί αρκετά, καθώς οι περισσότεροι ερευνητές ασχολήθηκαν κυρίως με τη βυζαντινή κληρονομιά και την γενοκτονία του ποντιακού ελληνισμού, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων.

Στο **πρώτο κεφάλαιο** παρατίθενται γενικά εισαγωγικά στοιχεία για τα γεωφυσικά γνωρίσματα του Πόντου και την μορφολογία της πόλης. Περιγράφεται το φυσικό περιβάλλον της εγγύς περιοχής και η γεωγραφική θέση της Τραπεζούντας.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** γίνεται μια περιγραφή της πόλης από την ίδρυση της μέχρι και την βυζαντινή περίοδο. Στη συνέχεια αναφέρονται αναλυτικά σημαντικά στοιχεία του πολεοδομικού ιστού, όπως οι βυζαντινοί ναοί και τα τείχη. Το κεφάλαιο αυτό κλείνει με μια απλή αναφορά στις τρεις Σταυροπηγιακές μονές που βρίσκονταν στην ευρύτερη περιοχή της Τραπεζούντας.

Στο **τρίτο κεφάλαιο** γίνεται αναφορά στην οικιστική οργάνωση της πόλης κατά την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας. Περιγράφονται λεπτομερώς πολλά ενδιαφέροντα στοιχεία της πόλης, όπως τα οχυρωματικά της, και γίνεται εκτενής αναφορά στην αρχιτεκτονική της ύστερης βυζαντινής περιόδου και των αντίστοιχων ναών της πόλης. Ακόμη, γίνεται αναφορά στις θέσεις εγκατάστασης των Λατίνων στην πόλη της Τραπεζούντας.

Στο **τέταρτο κεφάλαιο** καταγράφονται το πολιτικό πλαίσιο και οι Συνθήκες μετά την άλωση της Τραπεζούντας το 1461. Γίνεται εκτενής αναφορά στην οικιστική, πολεοδομική και κοινωνική συγκρότηση της πόλης κατά τον πρώτο αιώνα μετά την άλωση της Αυτοκρατορίας των Μεγάλων Κομνηνών. Παρουσιάζονται λεπτομερώς οι μεταβυζαντινοί ναοί της Τραπεζούντας και γίνεται μια απλή αναφορά στους ναούς των Καθολικών και των Αρμενίων της πόλης. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η ελληνορθόδοξη κοινότητα της Τραπεζούντας από τα μέσα του 19ου αιώνα μέχρι την Μεγάλη Έξοδο των Ελλήνων από την πόλη. Γίνεται αναφορά τόσο στην αναδιοργάνωση της ελληνικής κοινότητας της πόλης και στην κοινωνική της συγκρότηση όσο και στην αλλαγή στον τομέα της εκπαίδευσης των αρχιτεκτόνων στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην αρχιτεκτονική τόσο των ιδιωτικών όσο και των δημόσιων κτιρίων της πόλης. Τέλος γίνεται μια προσπάθεια παρουσίασης της σύγχρονης Τραπεζούντας με την διεξαγωγή συγχρόνως των συμπερασμάτων για την αρχιτεκτονική της πόλης.